

K A T A L O G
ZABYTKOWYCH PARKÓW
I KOMPOZYCJI KRAJOBRAZOWYCH
WOJEWÓDZTWA KIELECKIEGO
P O W I A T
W Ł O S Z C Z O W S K I

część III

opracowany przez
Politechnikę Krakowską
pod kierownictwem naukowym
doc. dr hab.
Janusza Bogdanowskiego

K A T A L O G

ZABYTKOWYCH PARKÓW

I KOMPOZYCJI KRAJOBRAZOWYCH

WOJ. KIELECKIEGO

powiat WŁOSZCZOWSKI

cz. III

Niniejsze opracowanie pow. włoszczowskiego zostało ułożone w porządku alfabetycznym i obejmuje następujące miejscowości:

- a ✓ 1. Małachów ✓ woj. śląskie, gm. Szarekocin
- b ✓ 2. Melechów ✓ woj. śląskie
- c ✓ 3. Mękarzów ✓
- d ✓ 4. Moskorzew ✓
- e ✓ 5. Nakło ✓ woj. śląskie
- f ✓ 6. Nieznanowice ✓
- g ✓ 7. Ojsławice ✓
- h ✓ 8. Okołów ✓ woj. śląskie
- i ✓ 9. Oleszno ✓
- j ✓ 10. Podlesie ✓ woj. śląskie
- k ✓ 11. Radków ✓
- l ✓ 12. Redoszewnica ✓ woj. śląskie
- l ✓ 13. Rączki ✓
- n ✓ 14. Rogienice ✓
- n ✓ 15. Ropocice ✓

KATALOG

ZABYTKOWYCH PARKÓW I KOMPOZYCJI

KRAJOBRAZOWYCH WOJEWODZTWA

KIELECKIEGO

POWIAT WŁOSZCZOWSKI

część III.

Kierownictwo naukowe:

dr hab.arch. Janusz Bogdanowski

opracowała

mgr arch. Ludmiła Flagorowska

KRAKÓW 1969

POLITECHNIKA KRAKOWSKA
Wydział Architektury
Instytut Urbanistyki i Planowania Przestrzennego
Kraków, ul. Warszawska 24

K A T A L O G

ZABYTKOWYCH PARKÓW I KOMPOZYCJI
KRAJOBRAZOWYCH

Województwa Kieleńskiego

POWIAT : WŁOSZCZOWSKI

C Z E S C - V.

Dyrektor

Prof. nadzw. mgr inż. Witold Cecilewicz

KIEROWNICTWO NAUKOWE

doc. dr hab. Janusz BOGDANOWSKI

Opracowała :

mgr arch. Izumiła FLAGOROWSKA

Współpraca :

mgr Wanda GAWGA

Kraków 1970 r.

Wykonane opracowanie obejmuje kompozycje parkowe
lub krajobrazowe w następujących miejscowościach

1. LUDYNIA
2. ŁYSINY
3. MIEŁCHOW
4. MIEKARZÓW
5. OJSŁAWICE
6. OKOŁOWICE
7. POHLESIE
8. RADKÓW

Niniejsze opracowanie wykonano na zlecenie Wojewódzkiego
Konserwatora Zabytków w Kielcach - na Politechnice Krako-
wskiej, w ramach prac Zakładów Doświadczalnych w Instytu-
cie Urbanistyki i Planowania Przestrzennego.

Exemplarz ²...

Park podworski. Sytuacja wg Topograficznej Karty Królestwa
Polskiego. 1839.

N A K Ł O

Park podworski. Sytuacja wg Topograficznej Karty Królestwa Polskiego, 1839.

- 1731 r. - Józef Stradowski sprzedał Nakło Aleksandrze z Czyżewa Ossolińskiej kasztelanowej Czechowskiej
- 1745 r. - od niej przechodzi w ręce Młodzianowskich
- 1748/9 r. - Nakło otrzymało prawa miejskie
- 1764 r. - Miasto jest posiadłością Kajetana Bystrzonowskiego który otrzymał je jako wiano swej żony Stradowskiej
- 1770 r. - budowa pałacu na pozostałościach starszego budynku
- 1780 r. - zakończenie tej budowy
- 1804 r. - właścicielem dóbr jest Józef hr. Bystrzonowski
- 1825 r. - Nakło traci prawa miejskie
- 1839 r. - od parku do wsi Siedliska prowadzi aleja wzdłuż drogi.
W Nakle znajduje się cegielnia.

połowa XIXw- wieś przechodzi w ręce Zbijewskich

Dane według:

- Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego. Warszawa 1890-1902.
- Wiśniewski J. Historyczny opis kościołów, miast, zabytków i pamiątek w powiecie włoszczowskim. Marjówka Opoczyńska 1932.
- Katalog Zabytków Sztuki w Polsce T.III. Woj.kieleckie, pow.włoszczowski. Warszawa 1966.
- Topograficzna Karta Królestwa Polskiego. 1839.

II. Opis stanu obecnego

1. Położenie i ogólny układ kompozycyjny.

Park usytuowany w południowej części wsi, w swym zasadniczym kształcie obejmuje niemal regularny prostokąt silnie wydłużony po linii wschód-zachód, od północy do jego wschodniej części przylega sad i pole uprawne. Ośrodkiem założenia jest budynek dworu z ryzalitem w fasadzie wschodniej i tarasem ze schodami na osi od strony zachodniej. Dwór dzieli oś parku na wschodnią i zachodnią. Zachodnią część osi tworzy aleja lipowa, dalej szpaler niskich żywopłotów,

niewielki sztuczny kopiec i altana jaworowa, poza którą oś kończy się widokiem na pola i wieś. Część wschodnia osi przechodzi wśród geometrycznie rozplanowanych parterów kwiatowych i trawnikowych, wśród zwartego zadrzewienia i poprzez starą kamienno-ceglaną bramę w ogrodzeniu parku, za którą kończy się dalekim widokiem okolicznych pól. Od strony wschodniej całość założenia ograniczona jest drogą wysadzaną szpalerem kasztanów, prowadzącą z Siedlisk do Nakła. Od południa i zachodu przylega do areałów uprawnych, od północy do niewielkiego pola ornego i do części gospodarczej.

2. Opis elementów układu.

Część zachodnia obejmuje teren, o kształcie prostokąta, lekko opadający ku zachodowi. Znacznie silniejszy spadek widoczny jest od dworu aż do wyraźnego obniżenia, które na osi wykorzystane jest dla usytuowania zbiornika wodnego. Od zbiornika, na północ, prostopadle do osi, przechodzi rów a na południe szerokie, łagodne wgłębienie terenu, które przy południowej granicy parku skręca na zachód aby w postaci szerokiego, osuszonego rowu przejść wzdłuż ogrodzenia. Północną granicę tworzy rów na tle wysokiej ściany krzewów. Środek części zachodniej zajmują elementy osi: krzewy ozdobne, aleja lipowa dwa rzędy niskich żywopłotów, kopiec i altana jaworowa. Między aleją lipową na osi a równoległą do niej także aleją przy granicy północnej znajduje się obszar, gęsto zadrzewiony, z niewielkimi polanami. Obszar ten od wschodu i zachodu ograniczają prostopadle do osi resztki alej. Aleja od zachodu krótkim odcinkiem wkracza w część południową po czym zanika. Fragment części zachodniej, na południe od osi, ma charakter rozległej polany zamkniętej od wschodu widokiem pałacu i grupą drzew, od zachodu kępą brzoza a od południa niewysoką groblą

z piękną starą aleją od zachodu utworzoną z dębów, dalej przechodzącą w buki a następnie w graby. W północno-zachodnim narożniku części zachodniej zadrzewienie stanowi grupa okazałych buków oraz kilka lip, wśród których znajduje się pasieka. Zarówno oś, jak i aleja przy granicy południowej, kończą się dalekim widokiem podkreślonym przez nieliczne drzewa rosnące w kilkudziesięciometrowej odległości od zachodniej granicy parku.

Część wschodnia od południa jest ograniczona szpalerem klonów wzdłuż ścieżki łączącej się z groblą części zachodniej, od wschodu zwartym ciągiem różnogatunkowych drzew a od zachodu bryła pałacu. Do części północnej przylegają partery kwietne i trawnikowe w postaci geometrycznych pól obramowanych niskimi żywopłotami. Od południa graniczą one z wysokimi żywopłotami i krzewami, które łączą się z grupą drzew w narożniku południowo-wschodnim. Wysoka zieleń tworzy wnętrza z dominującymi ozdobnymi krzewami i drzewami "samotnikami".

Część północna posiada sieć przecinających się funkcjonalnych ścieżek, z których trzy wychodzą promieniście z przed północnej fasady pałacu. Sieć rozlicznych ścieżek powoduje powstanie szeregu nieregularnych czworoboków - "bosketów", których boki stanowią dwumetrowej wysokości żywopłoty, zaś wnętrza - trawniki lub sad.

3. Drzewostan

stanowią głównie lipy i klony. W mniejszych ilościach występują buki, brzozy, akacje, dęby, graby i kasztany; jako akcenty: dęby, jawory, jesiony i świerki. Wiek średnio kilkudziesięcioletni, starsze dęby, baki i graby na grobli oraz niektóre lipy i buki w narożniku północno-zachodnim. Młodsze są akacje i samosiewy.

III. Wstępna analiza stylistyczna i ocena kompozycji

Założenie stanowi niemal jednolity barokowy układ stylistyczny.

Można w nim wyróżnić:

- całość jest w stylu baroku o wpływach francuskich z początku XVIII w. z aleją na grobli wzdłuż kanału na wzór rozwiązań francuskich i holenderskich
- drobne przeróbki w typie ogrodu swobodnego szczególnie w narożniku południowo-wschodnim z końca XVIII w.

W obecnym stanie należy uznać założenie za typową i interesującą kompozycję barokową zgodną ze wskazaniem szkoły francuskiej ze względu na utworzenie trzech podstawowych form: parterów przed pałacem, gabinetów w postaci sztywnych alej i bosketów w części północnej na zakończeniu osi od strony wschodniej. Założenie posiada również wartość z uwagi na walory drzewostanu a także ze względu na stan techniczny oraz wartość stylistyczną budynku pałacu.

IV. Wytyczne konserwatorskie

1. Ocena stanu zachowania.

Założenie zachowane dobrze szczególnie w zakresie parteru. W zakresie piętra są duże braki drzew w alejach; kilka sztuk ostatnio wyciętych w alei południowej. System kanałów wraz ze zbiornikiem niewykorzystany. Dobrze zachowane boskety i ścieżki w części północnej oraz paler klonów w części wschodniej.

2. Zagrożenia.

Dalsze gycinanie i niszczenie drzew, niepohamowane zarastanie kramosiewami oraz celowe nasadzenia w postaci "szkózek", mogą spowodować utratę dotychczasowego, czytelnego układu całości, co byłoby niepotowowaną stratą. Niewłaściwe rozprowadzenie ścieków z budynku pałacu zmniejsza wartość części centralnej parku.

3. Wytyczne badawcze.

Wyjątkowa wartość zabytku wymaga wykonania w jak najszybszym czasie:

- dokładnego pomiaru i studium kompozycyjnego całości,
- studium historycznego założenia.

4. Wytyczne odnośnie ochrony i zabezpieczenia.

Należy objąć ścisłą ochroną całość założenia z wyłączeniem części gospodarczej poza obrębem parku, zabezpieczyć przed zabudową widoki w przedłużeniu osi na zachód i wschód oraz chronić przyległy do parku odcinek drogi prowadzącej z Siedlisk do Nakła.

5. Wytyczne odnośnie adaptacji i konserwacji.

- W wypadku pozostawienia dotychczasowego użytkownika zobowiązać go do właściwej opieki nad parkiem, ewentualnie wprowadzić dodatkowy nadzór
- w razie zmiany użytkownika, park przeznaczyć na dostępny obiekt muzealny
- nie wprowadzać żadnych "szkółek" drzew a dotychczasowe usunąć
- wstrzymać wszelkie zmiany w planie, i zadrzewieniu do czasu wykonania projektu konserwatorskiego.

Opracowała:

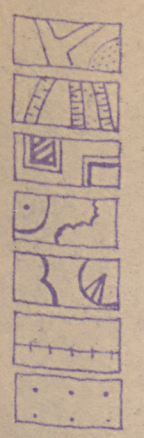
mgr arch. Ludmiła Flągorowska
wg stanu z 1969 r.

Konsultacja:

dr hab. arch. Janusz Bogdanowski

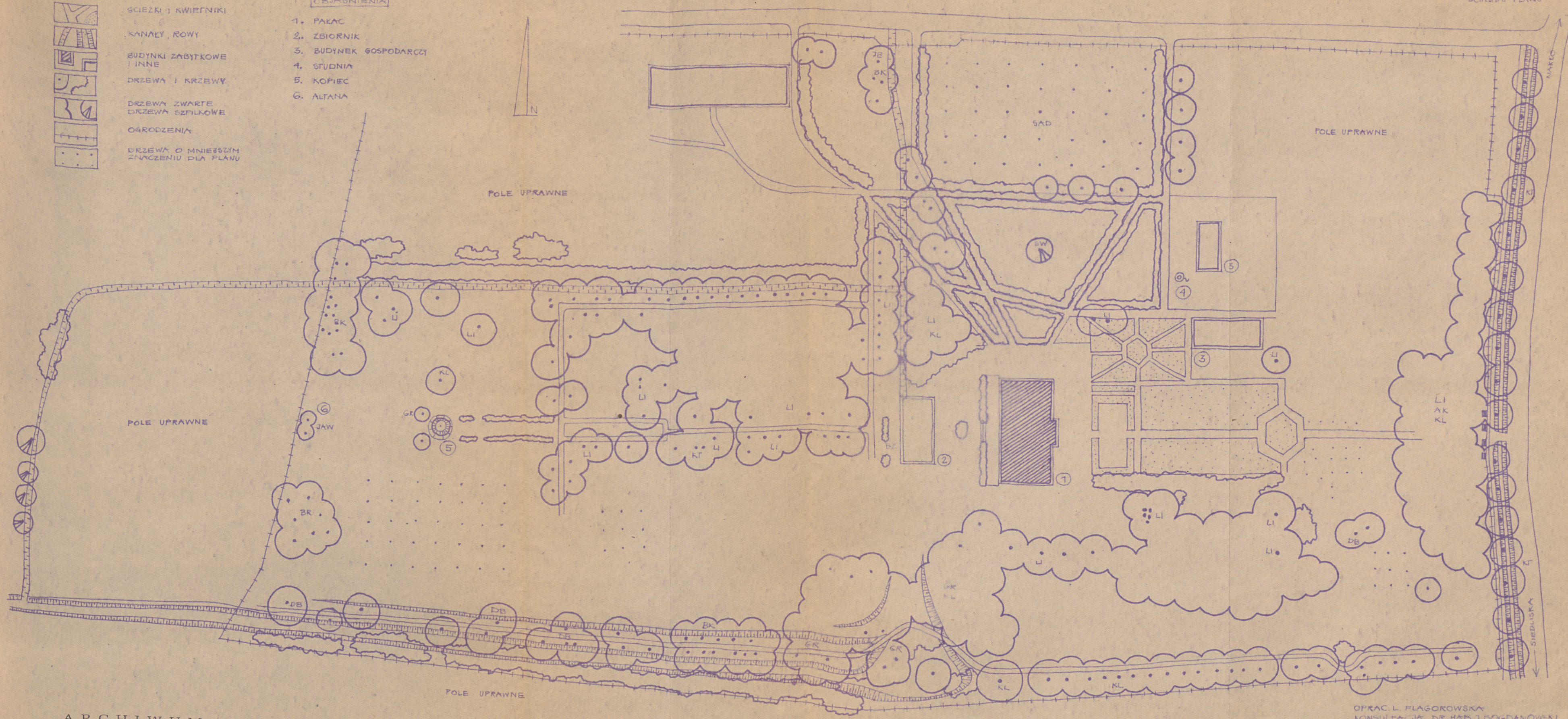
LEGENDA

- SCIEZKI I KWIETNIKI
- KANAŁY, ROWY
- BUDYNKI ZABYTKOWE I INNE
- DRZEWA I KRZEWY
- DRZEWA ZWARTE
DRZEWA SZPIKOWE
- OGRODZENIA
- DRZEWA O MNIEJSZYM
ZNACZENIU DLA PLANU

OBJAŚNIENIA

- 1. PAŁAC
- 2. ZBIORNIK
- 3. BUDYNEK GOSPODARCZY
- 4. STUDNIA
- 5. KOPIEC
- 6. ALTANA

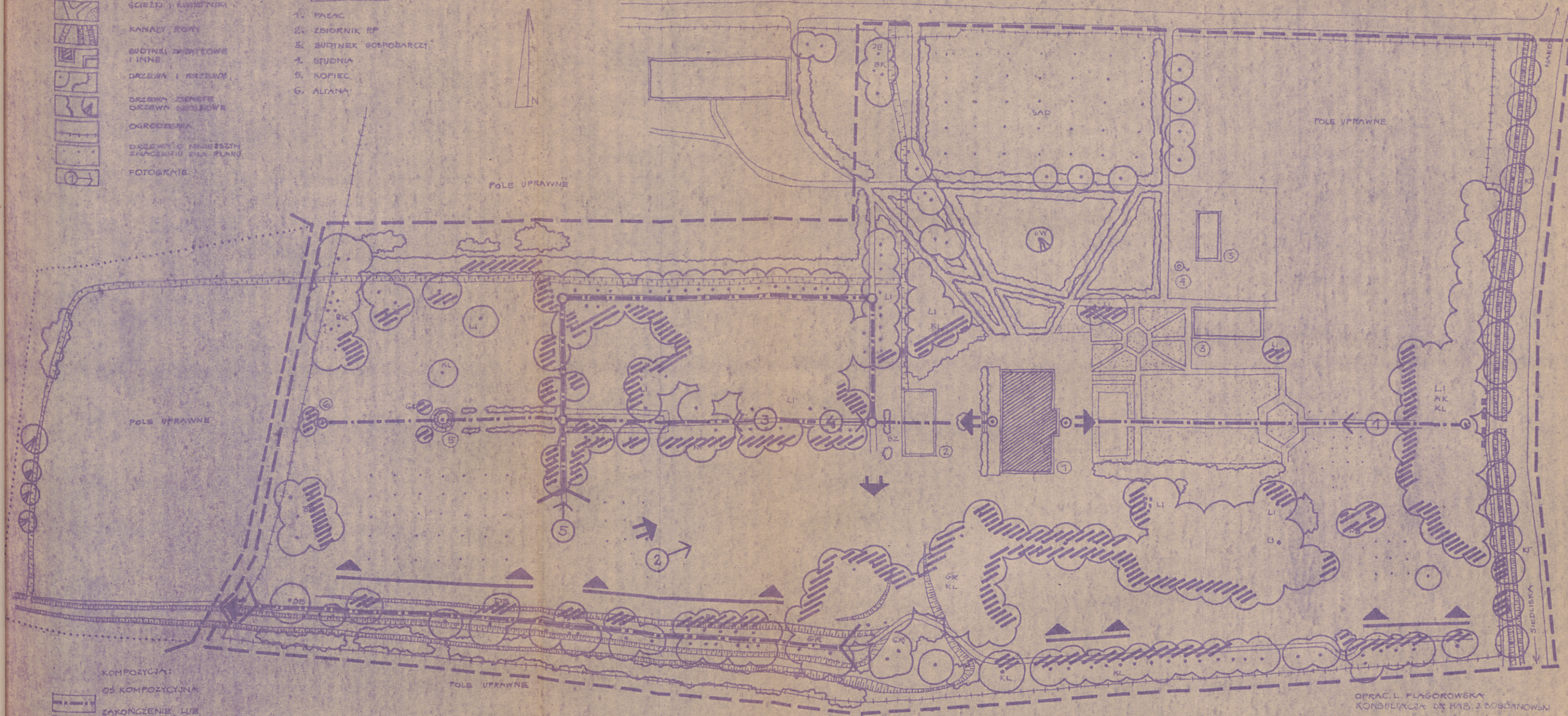
LEGENDA

- ŚCIEŻKA I KAMIEŃNIKI
- KANAŁY, ROKI
- BUDYNKI ZABYTKOWE I INNE
- DRZEWIA I KRZEWY
- DRZEWIA ZWIĘKSZE
- DRZEWIA SZALKOWE
- OGRODZENIA
- DRZEWIA O MNIEJSZYM ZNACZENIU DLA PLANU
- FOTOGRAFIE

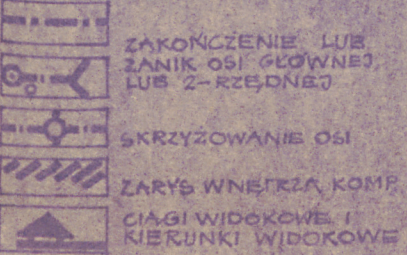
OBJASNIENIA

- 1. PAŁAC
- 2. ZBIORNIK RP
- 3. BUDYNEK GOSPODARCY
- 4. STUJNIA
- 5. KOPIEC
- 6. ALIANA

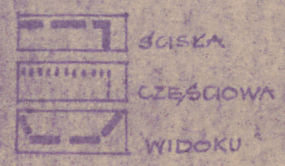

KOMPOZYCJA:

OS KOMPOZYCYJNA

OCHRONA:

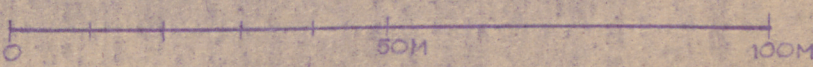

ARCHIWUM
OŚRODKA OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9, tel. 628 48 41 w. 130

NN inv. 605

OPRAC. L. FLAGOROWSKA
KONSULTACJA DR HAB. J. BOGDANOWSKI

SKALA PRZYBLIŻONA

Fot. 1. Park podworski. Dwór od strony wschodniej.

Fot.2. Park podworski. Dwór od strony zachodniej.

Fot.3. Park podworski. Widok wzdłuż osi, w alei lipowej w kierunku zachodnim.

Fot. 4. Park podworski. Widok wzdłuż osi, w alei lipowej w kierunku
wschodnim.

Fot.5. Park podworski. Widok z części zachodniej założenia na aleję
o kierunku północ - południe.